
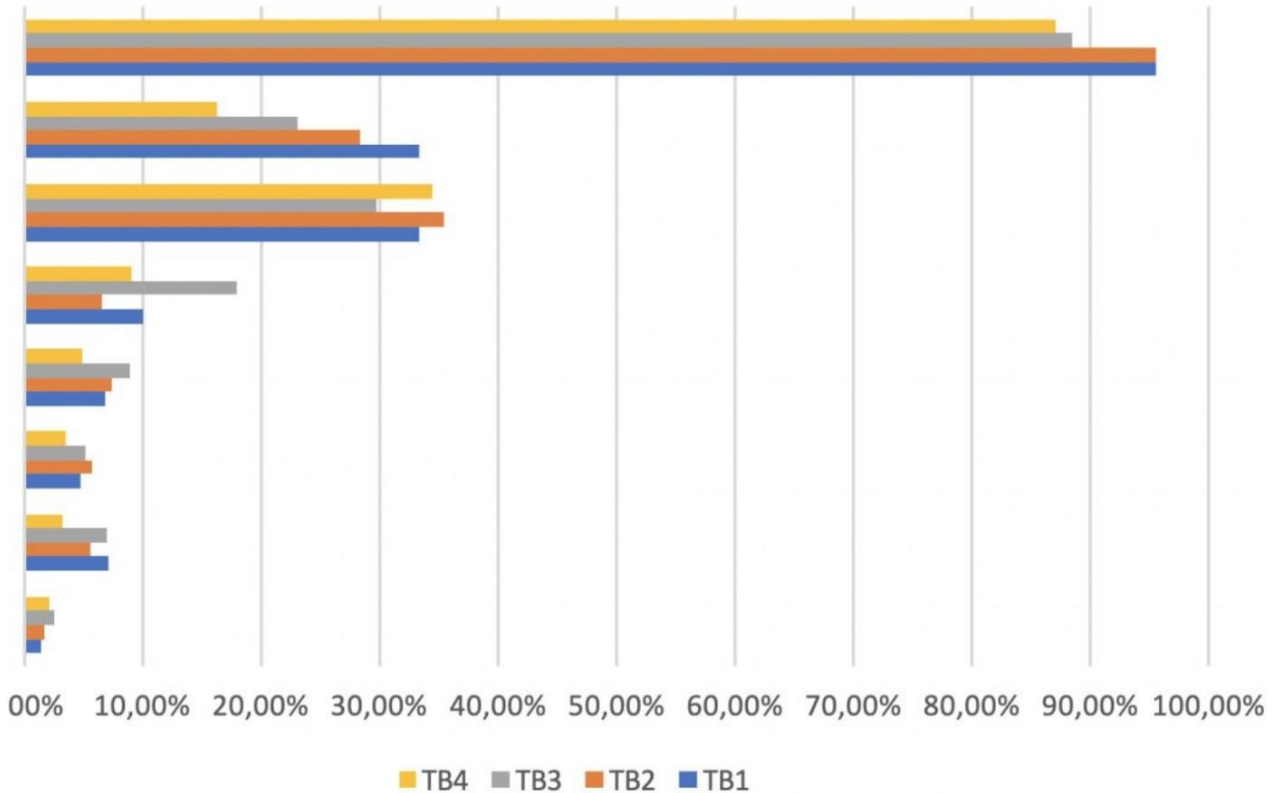

Einheit 3

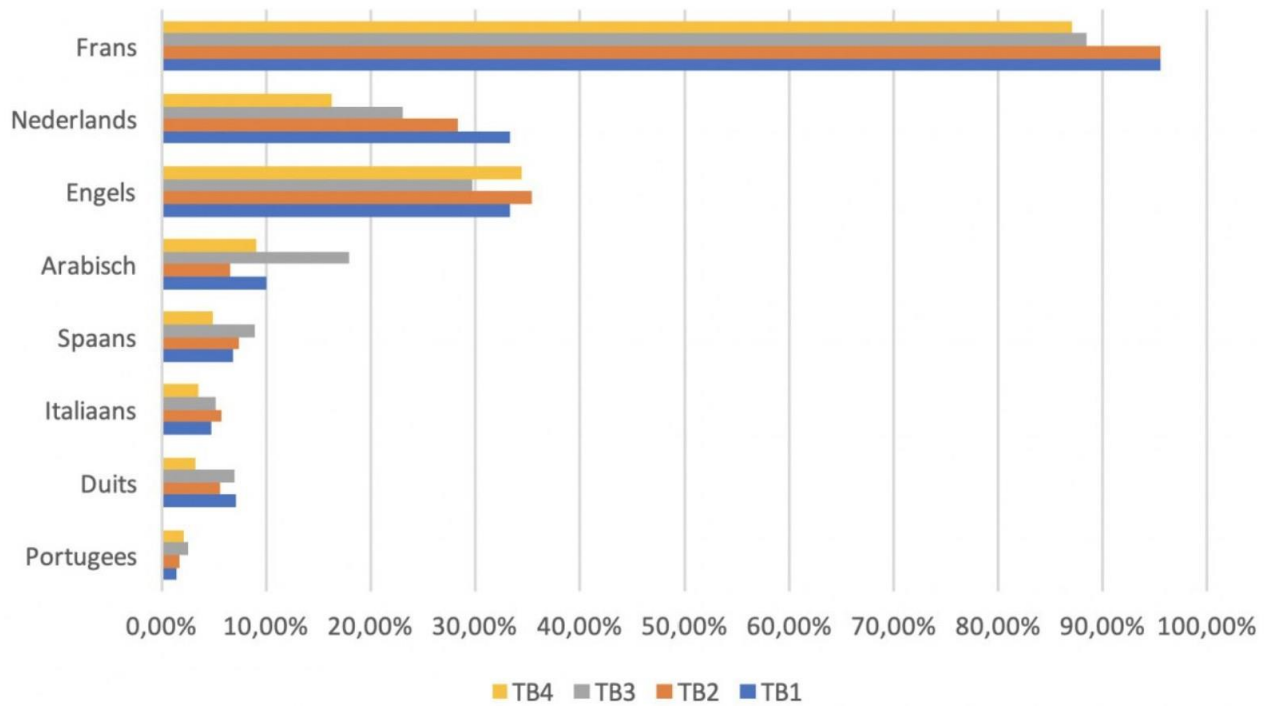
Het Nederlands in Brussel – Oefening 1a: De talen van Brussel

 Het Taalbarometeronderzoek (TB) is een wetenschappelijk onderzoek dat tracht een representatief beeld te schetsen van de Brusselse taalsituatie. 2500 Brusselaars werden in de jaren 2001, 2007, 2013 en 2018 ervoor bevroegd. Deze figuur illustreert welke talen mensen in Brussel goed of uitstekend kunnen spreken. **Wat denk je, welke taal staat op welke plaats: Arabisch, Duits, Engels, Frans, Italiaans, Nederlands, Portugees, Spaans? Bespreek dit in je groepje.**

Bron: Brio Taalbarometer, <https://www.briobrussel.be/node/14763> [16.12.2020].

De antwoorden uit de groepen worden nu klassikaal vergeleken. Daarna wordt de volledige grafiek bekeken.

Bron: Brio Taalbarometer, <https://www.briobrussel.be/node/14763> [16.12.2020].

Het Nederlands in Brussel – Oefening 1b: De talen van Brussel

Lees nu de volgende tekst en vul de woorden op de goede plaats in:

Arabisch (4x), Engels, Frans (4x), Nederlands (3x).

Het blijft veruit¹ de meest gekende taal, al verliest ze over de ganse onderzoeksperiode bijna 9%. Enerzijds groeit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door externe migratie waarbij de meerderheid van deze nieuwe Brusselaars op het moment van migratie geen spreekt, anderzijds pikt de tweede generatie het op als tweede gezinstaal, is ze dominant in het onderwijs en scoort ze qua kennis het hoogst bij de jongste generatie Brusselaars. De kennis van het daalt systematisch en is over de betrokken periode gehalveerd. Hierbij speelt zowel de interne als externe migratie een rol, maar het is vooral bij de Belgen die van huis uit niettalig zijn, en onderwijs liepen in hettalig onderwijs, dat de kennis significant daalt. Het heeft zich op de tweede plaats genesteld, en is in tegenstelling tot de officiële talen sinds 2001 niet significant gedaald. Het blijft een schooltaal, wint licht terrein als tweede gezinstaal, blijft net als het erg belangrijk op de arbeidsmarkt en is het populairst bij de jongste generatie. Het kent een grilliger² verloop, maar daalt wel op basis van de evolutie over de ganse onderzoeksperiode. Het is een erg diverse taal die in een 30-tal landen een officiële taal is, maar onderling sterke verschillen vertoont. De sterke stijging in TB3 is vooral op het conto van de jongeren te schrijven die de eigen taal onder Brusselaars vane afkomst als definiëren, en waarvan anderen de taal passief leren in hun beleving van de religie zonder de taal ook effectief te gebruiken. Het is bij deze jongeren dat de zelfrapportage van de kennis van het in TB4 significant afneemt.

Bron: Brio Taalbarometer, <https://www.briobrusseel.be/node/14763> [16.12.2020].

De oplossingen worden aansluitend klassikaal besproken.

1 Veruit = *weitaus, bei weitem*

2 grillig = *bizarr, launisch, launenhaft*

Het Nederlands in Brussel – Oefening 2: Leven in een meertalige stad

Maak nu met je groep twee lijsten: een met de voordelen van het leven in een meertalige stad, een met de nadelen ervan. Bedenk voor iedere lijst minstens 10 punten.

Stel jullie lijsten aansluitend aan de anderen voor.

Leven in een meertalige stad	
Voordelen	Nadelen

Het Nederlands in Brussel – Oefening 3a: Maandag Nederlandstag

Een Nederlandstalige journaliste wil weten hoe het met het Nederlands in Brussel is gesteld. Ze probeert op verschillende plekken om Nederlands te spreken. **Wat denk je, waar spreken ze Nederlands en waar alleen maar Frans of Engels?**

kledingwinkel – postkantoor – ziekenhuis – treinstation – ijssalon

 Kijk nu naar het filmpje. Had je gelijk?

https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20190304_04230160

Welke conclusies trekt de journaliste?

Het Nederlands in Brussel – Oefening 3b: Maandag Nederlandstag

 De klas wordt in twee groepen verdeeld zodat iedere helft een andere tekst gaat lezen.

Groep A:

Maandag Nederlandsdag – Hendrik Bogaert wil dat Vlamingen in Brussel één dag per week alleen de eigen taal spreken (De Standaard van 5 maart 2019)

Er was al Donderdag Veggiedag. En als het aan Hendrik Bogaert ligt, wordt maandag nu ‘Nederlandsdag’: de dag waarop Vlamingen in Brussel exclusief in de eigen taal communiceren. “We doen al genoeg toegevingen aan de Franstaligen”, vindt het CD&V³-Kamerlid⁴.

Voor Hendrik Bogaert is de maat vol: er moet in Brussel meer Nederlands gesproken worden. Daarom roept de oud-staatssecretaris Nederlandstaligen op om op maandag voortaan enkel hun moedertaal te gebruiken in de hoofdstad. “Het is de ideale manier om Franstaligen te laten zien hoeveel moeite en toegevingen wij doen om ons dagelijks aan te passen in het sterk verfranste Brussel”, aldus Bogaert.

De CD&V’er wil daarmee het “impliciete geweld” tegen de Vlamingen een halt toeroepen. In een opiniestuk in *De Standaard* noemde Bogaert het eerder een etnocide⁵. “Het is geen genocide⁶, er komt geen wapengekletter⁷ aan te pas, maar het is een vorm van impliciet geweld. Een etnocide kan ertoe leiden dat bepaalde vormen van cultuur en taal generatie na generatie verzwakken en uiteindelijk verdwijnen. De dagelijkse micro-agressies die Vlamingen ondergaan als ze in Brussel hun taal willen gebruiken, moet stoppen.”

Op dit moment staat ongeveer 7 procent van de kiesgerechtigde⁸ inwoners van Brussel geregistreerd als Nederlandstalig. “Maar tel je ook de Vlamingen die in Brussel werken en winkelen, kom je aan 500.000”, zegt Bogaert.

Eind vorig jaar bracht de Taalbarometer van onderzoekscentrum BRIO van de VUB aan het licht dat het Nederlands onder druk staat in Brussel. Het onderzoek toonde aan dat 90 procent van de Nederlandstaligen aan het loket overschakelt⁹ op Frans als ze in die taal worden toegesproken. Al hebben steeds minder Nederlandstaligen daar volgens die Taalbarometer problemen mee.

3 CD&V = *Christen-Demokratisch en Vlaams, eine christdemokratische Partei in Flandern*

4 het kamerlid = *Abgeordneter, Parlamentsmitglied*

5 de etnocide = *der kulturelle Völkermord; der Versuch, die kulturelle Identität einer bestimmten ethnischen Gruppe zu zerstören, ohne jedoch ihre Angehörigen zu töten*

6 de genocide = *der Völkermord, bei dem eine bestimmte Gruppe ganz oder teilweise zerstört wird*

7 wapengekletter = *Waffengewalt, Drohgebärden, Säbelrasseln*

8 kiesgerechtigd = *wahlberechtigt*

9 overschakelen = *wechseln*

“Iedereen is natuurlijk vrij om zijn taal te kiezen. Door één dag enkel Nederlands te praten, tonen we wel aan dat het al te vaak Vlamingen zijn die zich aanpassen”, legt Bogaert uit. “Op maandag zouden de twijfelaars dan objectief kunnen oordelen wie de culturele taalbrug maakt en wie de toegevingen doet.”

Brussels staatssecretaris Bianca Debaets, nota bene een partijgenote van Bogaert, benadrukt dat de taalkeuze in Brussel een privézaak is. “Het staat de mensen vrij de taal te spreken die ze willen”, klinkt het. “De politiek moet zich daar niet mee moeien, zolang de dienstverlening van de overheid maar tweetalig is.”

Bron:

De Standaard, 05.03.2019 https://www.standaard.be/cnt/dmf20190305_04231648, 16.12.2020].

Groep B:

Verdwijnt de Nederlandse taal in Brussel? (Trouw, 4 januari 2019)

In tweetalig Brussel holt¹⁰ de kennis van het Nederlands achteruit. Bijna driekwart van de ambtenaren spreekt de taal niet of nauwelijks, op Franstalige opleidingen is het een verplicht vak, maar wordt het gehaat.

Goeiedagbonjour!’, zegt de cassière van de Hema in het centrum van Brussel geroutineerd tegen haar volgende klant. Die steekt van wal¹¹ in het Nederlands, maar al snel blijkt dat het kassameisje de taal niet machtig is. Ze begrijpt de klant wel, maar antwoordt in het Frans.

Woordenschat

Haar collega bij zeepwinkel Lush doet minder moeite en blijft ook bij een haperende¹² klant stug doorratelen¹³ in het Frans. De jongen bij lunchcafé Exki heeft meer doorzettingsvermogen. In zijn beste middelbareschool-Nederlands probeert hij de bestelling op te nemen. “Met... melk?”, peilt¹⁴ hij zijn woordenschat. “En sau-zuiker?”

Op veel plaatsen in Brussel is ‘goeiedagbonjour’ de standaard begroeting. Maar het impliceert lang niet altijd dat je er ook daadwerkelijk terechtkunt in het Nederlands.

Nederlandstalige Brusselaars (5,6 procent van de bevolking) zijn het wel gewend. Negen op de tien schakelt in winkels en aan loketten automatisch over op het Frans, blijkt uit de nieuwste Taalbarometer van het Brussels informatie-, documentatie- en onderzoekscentrum (BRIO). Een kleine twintig jaar geleden – toen de meting voor het eerst werd gehouden – deed amper¹⁵ veertig procent dat, zegt Rudi Janssens van de Vrije Universiteit Brussel.

Meertalig

“De jongere generaties Nederlandstaligen in Brussel hebben er minder moeite mee om andere talen te spreken”, zegt hij. Zij zijn hoger opgeleid, vaker meertalig (in 10 procent van de Brusselse gezinnen spreekt men Frans én Nederlands) en ze kiezen voor gemak: de ervaring leert dat wie aan de balie¹⁶ bij de politie, gemeente of in het ziekenhuis op Frans overschakelt vaak sneller aan de beurt is of een vlotter gesprek voert.

10 hollen = *rennen*

11 van wal steken = *losleggen*

12 haperen = *stocken, stottern*

13 stug doorratelen = *stur ohne Punkt und Komma reden*

14 peilen = *sondieren, ausloten*

15 amper = *kaum*

16 de balie = *der Schalter*

Officieel is de Belgische hoofdstad tweetalig. Dat betekent onder meer dat tijdens politiepatrouilles minimaal één agent naast Frans ook het Nederlands machtig moet zijn. Ambtenaren aan het gemeenteloket moeten een taalexamen doen om een vast contract te krijgen. Maar de praktijk is anders, zegt Janssens. “In 2002 voldeed nog 36,2 procent van het gemeentepersoneel aan de taalwetgeving, vorig jaar was dat 27 procent.” Kortom: bijna driekwart van de ambtenaren spreekt geen of beperkt Nederlands.

Ook in de rest van Brussel (1,2 miljoen inwoners) holt de kennis van het Nederlands achteruit. In 2001 sprak een op de drie inwoners van de Belgische hoofdstad naar eigen zeggen goed of uitstekend Nederlands, nu is dat nog amper 1 op de 6. Onder jongeren tot dertig jaar is de situatie nog dramatischer: van hen beheerst maar 7,8 procent het Nederlands goed.

Verplicht vak

Opvallend, omdat leerlingen op Franstalige scholen in Brussel verplicht Nederlands krijgen. Vier uur per week voor havo en vwo, twee uur voor vmbo’ers. Op papier, tenminste. In de praktijk is dat vanwege een tekort aan leraren lang niet altijd het geval.

“Toen ik vorig jaar op deze school kwam werken hadden mijn leerlingen een à twee jaar geen Nederlands gehad”, zegt lerares Karen Delvoye van Institut Notre-Dame. Dat de kennis van het Nederlands in Brussel daalt, verbaast haar niet. “Mijn leerlingen horen geen Nederlands om zich heen. Daarom is het moeilijk voor ze om het nut ervan in te zien. Pas als ik ze meeneem op excursie naar Gent begint het te dagen: er zijn echt mensen die Nederlands spreken, het is geen dode taal.”

Davy Casteleyn heeft negatievere ervaringen. Tot afgelopen zomer gaf hij Nederlands op een Franstalig Atheneum in Brussel. “Het vak wordt echt gehaat, ik kan het niet anders omschrijven.” Het niveau van de leerlingen noemt hij ‘belabberd’¹⁷. “Wanneer ze achttien jaar zijn kunnen ze zich amper voorstellen. Eigenlijk kunnen ze zich amper verstaanbaar maken. Dat was ook niet echt goed voor mijn zelfvertrouwen als leerkracht.”

Leerlingen hebben vaak een negatief beeld van Vlamingen, merkte Casteleyn. Er waren zelfs leerlingen die bang waren om goede cijfers te halen voor het vak, omdat ze dan uitgelachen zouden worden. Ook zijn Franstalige collega’s staken niet onder stoelen of banken dat zij het vak als scholier haatten. “Verder waren ze best aardig.”

¹⁷ belabberd = *mau, mies, miserabel*

Migranten

Dat veel van haar leerlingen van buitenlandse komaf zijn, maakt het nog ingewikkelder om ze het Nederlands te onderwijzen, zegt Karen Delvoye. “Ze spreken thuis Arabisch of Portugees, op school is de voertaal¹⁸ Frans en dan moeten ze bij mij ook nog Nederlands leren. Ze vinden het vak stom en moeilijk. Voor veel van mijn leerlingen geldt dat ze niet één taal echt goed beheersen. Mijn collega’s klagen ook over de gebrekkige beheersing van het Frans.”

Toch zijn het juist migranten die de neergang van het Nederlands in Brussel afremmen¹⁹, zegt onderzoeker Janssens. Zo stuurt de helft van de migranten zijn kinderen naar het Nederlandstalig onderwijs omdat het de naam heeft beter te zijn dan Franstalige scholen. Ook volgen migranten vaker dan hun autochtone²⁰ stadsgenoten Nederlandse taallessen, in de hoop meer kans te maken op de arbeidsmarkt. Janssens: “Zij spreken de taal niet goed, maar kunnen zich wel redden. Daar zit het groeipotentieel voor het Nederlands. De van oorsprong niet-Nederlandstaligen zullen de toekomst van de taal in Brussel bepalen.”

Gebruik op straat

Ook die ontwikkeling is zichtbaar in de jongste Taalbarometer. Het niveau van het Nederlands daalt weliswaar, maar het gebruik van de taal op straat, op het werk en in winkels stijgt. Dat merken ze ook bij het Brusselse Huis van het Nederlands, zegt Gunther Vanneste. Je zou het niet altijd zeggen, gezien bovenstaande ervaringen in het winkelhart van Brussel, maar winkelketens vinden het belangrijk dat hun personeel klanten ook op basisniveau in het Nederlands te woord kan staan. “Toen onlangs een nieuw winkelcentrum in het noorden van Brussel werd geopend, kregen werknemers van alle winkels een training Nederlands.”

Die positieve ontwikkelingen zijn best opvallend in tijden van politieke polarisering tussen Vlamingen en Walen, vindt onderzoeker Janssens. Uit zijn onderzoek blijkt namelijk dat het begrip ‘Nederlandstalige’ voor 30 procent van de Franstalige Brusselaars een negatieve connotatie heeft. Tien jaar geleden was dat maar drie procent. Volgens sommigen heeft dat te maken met het succes van de Vlaams-nationalistische N-VA in de politiek. Janssens: “In het licht van die politieke polarisatie kun je dat ‘goeiedagbonjour’ in winkels ook zien als teken van goede wil. Die was er vroeger minder.”

Er gaan nu telkens twee scholieren samenwerken die allebei een andere tekst hebben gelezen. Ze gaan aan de andere scholier vertellen wat ze in de artikel hebben gelezen.

18 de voertaal = *hier die Unterrichtssprache*

19 afremmen = *hemmen, bremsen*

20 autochtoon = *einheimisch*

Het Nederlands in Brussel – Oefening 4: Nederlands oefenen in Brussel

Als de scholieren in de klas op internet kunnen (of misschien als huiswerk), kunnen ze de website nederlandoefeneninbrussel.be bezoeken en de volgende opdracht doen:

Bekijk de activiteiten en tips om Nederlands te oefenen. Welke zou jij graag doen en waarom? Vertel aan de klas.